

OBSAH

Seznam biblických zkratek.	13
Předmluva	15
Předmluva ke 2. vydání	19
Předmluva ke 3. vydání	28
Část 1 – ÚVOD DO PRÁVNÍHO A NEPRÁVNÍHO NORMATIVNÍHO MYŠLENÍ	
1. kapitola – Několik poznámek k postmoderním státoprávním otázkám a globální bezpečnosti	31
1.1 První poznámka (oběti globalizace)	31
1.2 Druhá poznámka (oběti náboženské)	32
1.3 Třetí poznámka (válečné oběti)	33
1.4 Negativní liberální doktrína (problém legality a morality)	34
1.5 Strukturální krize liberálně demokratického kapitalismu: jde jen o dočasnou finanční (ekonomickou) nahodilost či o systémovou krizi?	35
1.6 Zásadní postmoderní otázky v právovědě a státovědě v „postmoderní éře“	38
1.7 Stručná poznámka: bezpečnostní doktrína České republiky a bezpečnostní věda v České republice a na Slovensku.	39
1.8 Dva posuny v postmoderních problémech lidských práv a globální bezpečnosti v právní vědě.	40
1.9 Memorandum.	40
2. kapitola – Předmět a struktura právní vědy	41
2.1 Právní věda	41
2.2 Fenomén práva	42
2.3 Objektivní právo	44
2.4 Klasifikace recentního objektivního práva	46
2.5 Subjektivní právo	47
2.6 Pozitivní a historické právo.	49
2.7 Přirozené právo (Ius Naturale)	50
2.8 Základní právo jako subjektivní přirozené právo člověka	52
2.9 Právo a svoboda	52
2.10 Základní norma	53
2.11 Právo a trest. Teorie odplaty a teorie prevence.	55
2.11.1 Vina zasluhuje trest	57
2.11.2 Nemoc vyžaduje léčení	57
2.11.3 Právní moralismus	58
2.12 Právo a spravedlnost	60
2.12.1 Co mu patří	61
2.12.2 Spravedlnost právní a morální	62

2.12.3	Radbruchova teze (metanorma).....	63
2.12.4	Sociální spravedlnost a nespravedlnost.....	64
2.13	Exkurs č. 1: Spravedlnost.....	65
2.14	Právo heteronomní a autonomní, kogentní a dispozitivní.....	66
2.15	Společenská působnost (funkce) práva.....	66
2.16	Právo na bezpečnost (osobní bezpečí) jako součást právní jistoty.....	67
2.16.1	Právo na osobní bezpečí.....	68
2.16.2	Vnitřní bezpečnost.....	68
3.	kapitola – Právní a neprávní normativní systémy.....	69
3.1	Normativní systém.....	71
3.1.1	Neprávní normativní systém.....	71
3.2	Morální systém, systém morálních norem a hodnot.....	72
3.2.1	Morálka jako normativní a hodnotící systém.....	74
3.2.2	Právo jako minimum morálky.....	75
3.2.3	Morální paradox a právní axiologie.....	75
3.3	Normy náboženské.....	76
3.3.1	Schrödingerova Kočka a Einsteinovo „Bůh nehraje v kostky“.....	81
3.3.2	Katechismus římskokatolické církve.....	81
3.3.3	Sedm hlavních hříchů.....	82
3.3.4	Nové hříchy.....	82
3.4	Exkurs č. 2: Desatero přikázání.....	86
3.5	Exkurs č. 3: Kázání na hoře.....	87
3.6	Exkurs č. 4: 16. a 3. zpěv Bhagavadgíty.....	87
3.7	Exkurs č. 5: Korán.....	88
3.8	Normy politické a normy mediokracie.....	91
3.9	Technické normy se sociálním dopadem.....	92
3.9.1	Dresscode.....	93
3.10	Pravidla slušného chování a pravidla občanského soužití, sousedské vztahy.....	94
3.11	Některá další neprávní pravidla či systémy.....	96
4.	kapitola – Základní práva.....	98
4.1	Základní lidská práva a svobody: právní i mimoprávní fenomén.....	98
4.1.1	Univerzálnost základních práv a svobod.....	99
4.1.2	Mezinárodní a evropské smlouvy jako pramen základních práv...	102
4.2	Terminologie základních práv.....	103
4.3	Základní právo jako subjektivní přirozené právo člověka.....	104
4.4	Klasifikace základních práv a svobod.....	105
4.4.1	Klasifikace práv a svobod podle „generací“.....	105
4.4.2	Klasifikace podle statusu.....	107
4.4.3	Klasifikace podle pramenů a „změnitelnosti“.....	108
4.4.4	Klasifikace podle možnosti omezení zákonem.....	108
4.4.5	Další klasifikace.....	108
4.5	Struktura Listiny základních práv a svobod.....	109
4.6	Svoboda, rovnost v důstojnosti a rovnost v právech (rovnoprávnost) ...	109
4.6.1	Zákaz diskriminace.....	113

4.6.2	Další ustanovení o rovnosti.	115
4.6.3	Nezadatelnost, nezcizitelnost, nepromlčitelnost a nezrušitelnost základních práv a svobod	115
4.7	Ideologická a náboženská neutralita státu	116
4.8	Sebeomezení státní moci (Secundum et intra legem).....	117
4.9	Výhrada zákona při ukládání povinností a mezí základních práv a svobod (čl. 4 Listiny)	117
4.10	Povinnosti v Listině o zákonech.....	118
5.	kapitola – Vývoj právního myšlení.....	122
5.1	Teorie přirozeného práva	122
5.1.1	Ius divinum, ius nature	122
5.1.2	Racionalistický jusnaturalismus	123
5.2	EXKURS č. 6: Koncepce jusnaturalismu.....	124
5.3	Právní pozitivismus	127
5.3.1	Francouzský, rakouský, německý a anglický právní pozitivismus ...	128
5.3.2	Neopozitivismus	131
5.3.3	Normativní teorie (ryzí právní nauka)	131
5.4	Sociologické právní koncepce.....	133
5.4.1	Rakouská a německá sociologická škola	133
5.4.2	Zájmová jurisprudencce a škola volného práva	134
5.4.3	Americký pragmatismus	134
5.5	Psychologické právní koncepce	136
6.	kapitola – Systém a prameny práva	138
6.1	Česko-Slovenský právní dualismus	138
6.2	Pojem systém práva a jeho několikerý význam	138
6.3	Jednota a diferencovanost systému práva	139
6.4	Klasifikační kritéria systému práva	139
6.5	Klasifikace systému práva v širším smyslu	139
6.5.1	Právo veřejné a soukromé	139
6.5.2	Právo hmotné a procesní.....	141
6.5.3	Právo vnitrostátní, mezinárodní právo veřejné, evropské právo	141
6.5.4	Právo konfesní a kanonické.....	142
6.6	Klasifikace systému práva v České republice v užším smyslu	142
6.7	Prameny (formy) práva	143
6.7.1	Pramen práva ve formálním smyslu	143
6.8	Druhy vnějších forem práva	143
6.8.1	Druhy pramenů práva	143
6.8.2	Právní kultury	147
6.9	Prameny českého práva	147
6.9.1	Požadavky legality při tvorbě českého práva.....	147
6.9.2	Některé klasifikační přístupy.....	148
6.9.3	Nálezy Ústavního soudu ČR.....	149
6.10	Normativní interní instrukce	150

7. kapitola – Právní normy	155
7.1 Pojem a znaky právní normy	156
7.2 Struktura právní normy	157
7.2.1 Právní norma má podobu podmíněné věty (implikace)	157
7.2.2 Klasifikace hypotéz, dispozic a sankcí právních norem	158
7.3 Druhy právních norem	159
7.4 Působnost právních norem	161
7.4.1 Úvod	161
7.4.2 Časová působnost právních norem	161
7.4.2.1 Platnost právní normy	161
7.4.2.2 Účinnost právní normy	163
7.4.2.3 Legisvakanční lhůta	164
7.4.2.4 Zánik platnosti a účinnosti právní normy	164
7.4.2.5 Zpětná působnost právní normy	166
7.4.3 Věcná působnost právních norem	168
7.4.4 Prostorová působnost právní normy	168
7.4.5 Osobní působnost právní normy	168
7.4.6 Problematika efektivnosti právní normy a obsoletní normy	169
8. kapitola – Realizace právních norem	171
8.1 Pojem a formy realizace právních norem	171
8.1.1 Prosté využití oprávnění a dodržení právní povinnosti („chování po právu“ bez vzniku právního vztahu)	171
8.1.2 Právní vztahy	172
8.1.3 Aplikace právních norem	172
8.1.4 Právní odpovědnost	173
8.2 Právní vztahy	173
8.2.1 Právní skutečnosti	174
8.2.1.1 Právní jednání	174
8.2.1.2 Protiprávní jednání (delikt)	177
8.2.1.3 Právní událost	178
8.2.1.4 Protiprávní stav	180
8.2.2 Subjekty právního vztahu; problematika právní subjektivity	181
8.2.2.1 Způsobilost k právům a povinnostem (právní osobnost)	181
8.2.2.2 Způsobilost k úkonům (jednání). Svěprávnost	182
8.2.2.3 Právnícké osoby	183
8.2.3 Objekty právního vztahu	184
8.2.4 Obsah právního vztahu	185
8.2.4.1 Subjektivní právo (oprávnění)	185
8.2.4.2 Subjektivní povinnost	186
8.2.5 Druhy právních vztahů	186
8.3 Aplikace právních norem	187
8.3.1 Zjištění skutkového stavu (quaestiones facti)	190
8.3.2 Ověření právní normy, její interpretace a subsumace	191
8.3.3 Přijetí a zveřejnění rozhodnutí	192

8.4	Právní odpovědnost	193
8.4.1	Pojem právní odpovědnost	194
8.4.2	Koncepce právní odpovědnosti	194
8.4.3	Právní následky porušení právní povinnosti	195
8.4.4	Klasifikace právní odpovědnosti	195
8.4.5	Prvky zaviněného porušení právní povinnosti	195
8.4.6	Subjektivní a objektivní právní odpovědnost	196
9.	kapitola – Interpretace právních norem	198
9.1	Význam interpretace	199
9.2	Metody interpretace	200
9.2.1	Jazykový výklad	201
9.2.2	Logický výklad	202
9.2.3	Systematický výklad	203
9.2.4	Historický výklad	204
9.2.5	Teleologický výklad	204
9.3	Subjekty interpretace	205
9.3.1	Legální výklad	206
9.3.2	Výklad ústavního soudu	206
9.3.3	Výklad vyšších soudů (judikatura)	206
9.3.4	Výklad orgánů aplikujících právo	207
9.3.5	Interní výklad	207
9.3.6	Doktrinální výklad	207
10.	kapitola – Právní vědomí, právní principy, právní latina	208
10.1	Úvod do problematiky	208
10.2	Pojem právní vědomí	208
10.3	Obsah právního vědomí a jeho předmět	209
10.4	Druhy právního vědomí	210
10.5	Struktura individuálního právního vědomí	211
10.5.1	Kognitivní stránka individuálního právního vědomí	211
10.5.2	Hodnotící stránka individuálního právního vědomí (axiologický aspekt)	211
10.5.3	Rozhodovací (volní, behaviorální) stránka individuálního právního vědomí	212
10.6	Vztah znalosti právní normy k vnitřní akceptaci právní normy a k vnějšímu jednání podle právní normy	212
10.7	Některá obecná pravidla právní, právní principy	213
10.8	Metanormativní části právního systému a právní principy	215
11.	kapitola – Právní kultury, právní civilizace a právní geografie	218
11.1	Vymezení pojmů	218
11.2	Právní komparatistika	219
11.3	Třídění právních kultur a velkých právních systémů (okruhů)	220
11.4	Právní geografie	222
11.5	Právo Evropské unie	223
11.6	K právní kultuře kontinentální	224

11.7	K právní kultuře angloamerické.....	225
11.7.1	Právo anglické	225
11.7.2	Právo USA	226
11.8	Islámský právní systém (islámská právní kultura).....	227
11.9	Problém omezení náboženských symbolů ve veřejném prostoru	228
11.10	Akultura, recepce práva a Clash of Civilizations	229
11.11	EXKURS č. 10: Clash of Civilizations	229

Část 2 – VSTUP DO STÁTOVĚDNÍ PROBLEMATIKY

1. kapitola – Stát a pojmové znaky státu	235	
1.1	Historické konsekvence vládnutí a řízení společnosti.....	237
1.2	Původ (podstata) státu.....	240
1.3	EXKURS č. 1: „Věčné myšlenky“ o válce.....	242
1.4	Znaky státu	245
2. kapitola – První znak státu: státní moc	248	
2.1	Státní moc	248
2.2	Legitimita a legalita státní moci	250
2.3	EXKURS č. 2: Legitimita státní moci a její suverenita	251
2.4	Státní suverenita	258
2.4.1	Druhy suverenity	258
2.4.2	Limitovaná suverenita	259
2.4.3	Velmocenská suverenita.....	259
2.4.4	Jaderný klub.....	260
2.4.5	Omezená suverenita.....	261
2.5	Specifická míra suverenity státu.....	262
2.5.1	Absence atributů moderního státu.....	263
2.5.2	Rizikové a stabilní státy	264
2.6	Jádro státnosti – Hlavní město	266
2.6.1	Hlavní města a tradiční pojetí středu světa.....	267
2.6.2	Rozdělená města	268
2.7	Tak trochu pokus o prognózu (futuresologie ve státovědě).....	268
2.8	Státní symboly a státní symbolika	270
2.9	EXKURS č. 3: Klasifikace státních idejí podle státně symbolických forem.....	271
2.10	Státní symboly České republiky	284
2.10.1	Velký a malý státní znak	284
2.10.1.1	Historický (heraldický) pohled na státní znak.....	284
2.10.2	Státní barvy	286
2.10.3	Česká národní a státní vlajka	286
2.10.3.1	Vlajka prezidenta republiky.....	287
2.10.4	Státní pečeť	287
2.10.5	Státní hymna	287
2.10.6	Další zákonné a neoficiální formy symbolizující Českou republiku	288
2.10.6.1	Státní vyznamenání	288

2.10.6.2	Svátkové právo	289
2.10.6.3	Český jazyk	291
2.10.6.4	Pokřik (heslo) na vlajce prezidenta republiky	291
2.10.6.5	Česká republika	291
2.10.6.6	České korunovační klenoty	292
2.10.6.7	Vojenský znak, národní rozlišovací znak, znak Hradní stráže a uniformy strážníků	292
2.10.6.8	Námořní (vojenská) vlajka	293
2.10.7	Užívání a ochrana státních symbolů	293
2.11	Další symbolické formy v České republice	294
2.11.1	Krajské a městské vlajky a znaky	294
2.11.2	Romská vlajka	298
2.11.3	Kuriozity	298
2.11.4	Poštovní známky tzv. známkových zemí	298
2.12	Evropská symbolika	299
3.	kapitola – Druhý znak státu: Výběr daní a státní měna.	301
3.1	Daně, státní měna	302
3.2	Česká národní banka (Hlava šestá Ústavy ČR)	303
3.3	Evropská měnová unie (EMU)	305
3.4	Proces centralizace peněz: Státy se společnou měnou	306
3.4.1	Další měnové unie (mimo Evropské měnové unie – eurozóny)	307
3.5	Přehled evropských měn	307
3.6	Měnová dominance ve světovém obchodě od roku 1450 a důvody její změny	314
3.7	Zlaté rezervy (2015)	314
3.8	Korupce: souběžný, subsidiární, negativní a neetický jev související s druhým znakem státu	315
3.8.1	Míra korupce na světě	317
3.8.2	Symptomy korupční symbiózy elit	321
4.	kapitola – Třetí znak státu: státní území (státní hranice)	323
4.1	Státní hranice	323
4.2	Klasifikace státních hranic	325
4.2.1	Hranice propustné, částečně propustné a nepropustné (dle pohraničního režimu)	329
4.3	Hraniční spory	330
4.3.1	Životní prostor	331
4.4	EXKURS č. 4: Východní orientace	331
4.5	Velikost, poloha a tvar státního území	332
4.5.1	Velikost státního území a časová pásma	335
4.5.2	Státní hranice rozdělující města	335
4.5.3	Teritoriální expanze námořních velmocí na světových oceánech	335
4.6	Státní hranice České republiky	336

4.6.1	Kontinuita s historickými hranicemi	336
4.6.2	Odstoupení Sudet: hraniční diskontinuita v novodobé historii	337
4.6.3	Územní nároky československé v českém úseku státních hranic po 2. světové válce	337
4.6.4	Ústavní normy vymezující státní hranice	338
4.6.5	Česko-slovenská státní hranice.	338
4.6.6	Délka státních hranic	339
4.6.7	Hraniční vodní toky	339
4.6.8	Peážní tratě Českých drah	339
5. kapitola – Čtvrtý znak státu: státní občanství, státní národ (princip personality)		340
5.1	Státní občanství.	340
5.2	Exkurs č. 5: Státní občanství, státní národ (princip personality).	342
5.3	Státní občanství České republiky. Cizinecký režim	347
6. kapitola – Pátý (subsidiární) znak státu: uznání státu mezinárodním společenstvím.		348
6.1	Deklaratorní či konstitutivní účinky?	348
6.1.1	Montevidejská úmluva z 26. 12. 1933	348
6.2	Současná realita	349
7. kapitola – Vznik (zánik) a kontinuita státu.		351
7.1	Vznik státu	351
7.2	EXKURS č. 6: Dekolonizace Afriky.	353
7.3	EXKURS č. 7: Vznik států po dekadách od roku 1920	354
7.4	EXKURS č. 8: Vyhlášení nezávislosti (bez Afriky) od 1. světové války	355
7.5	Další, ryze specifické důvody vzniku státu	356
7.5.1	Jeden národ ve dvou či více státních útvarech	357
7.5.2	Rozdělené historické země	358
7.6	Zánik státu.	359
7.7	Kontinuita státu	360
7.7.1	Japonské císařství je kontinuálně „nejstarší stát“	360
8. kapitola – Státní formy		363
8.1	Forma státu	363
8.2	Forma vlády.	363
8.3	Demokracie a nondemokracie	364
8.4	Kontinuita a diskontinuita obsahu vesternalistických pojmu forem vlády	368
8.5	Monarchie, republika a jejich klasifikace	374
8.6	EXKURS č. 9: Složení parlamentů vybraných států.	376
8.7	EXKURS č. 10: Europarlament – počet křesel do roku 2014.	377
8.8	Formy vlády v globálním pohledu.	378
8.8.1	Monarchie	378
8.8.2	Republiky.	380
8.8.3	Další klasifikace.	381

9. kapitola – Učlenění státu ve státoprávním, národnostním a religiozním aspektu	383
9.1 Učlenění státu	383
9.2 Unitární státy s nižšími správními jednotkami	384
9.3 Charakteristické znaky unitárního státu	386
9.4 Unitární státy s autonomními útvary	388
9.5 Federace	393
9.6 Přehled některých typických federací ve světě	395
9.7 Konfederace	401
9.8 Reálná unie	402
9.9 EXKURS č. 11: Rakousko-Uhersko	402
9.10 Moderní unie	403
9.11 EXKURS č. 12: Členské země Commonwealthu	403
9.12 Personální unie	404
9.13 Homogenita (unitarita) států podle nacionálních, rasových a kulturních oblastí	404
9.13.1 Národy, státní národy a nacionalismus	404
9.13.2 Národy a národní státy	406
9.13.3 Nacionalismus a separatistická hnutí ve světě	407
9.13.4 UNPO	408
9.13.5 Polovina jazyků do konce století zanikne	409
9.13.6 Vznik nových jazyků a zavádění úředních jazyků v mnohonárodních státech	410
9.13.7 Nejrozšířenější a obchodní (dopravní) jazyky	410
9.13.8 Dvanáct systémů písma	411
9.13.9 Jazyková gramotnost Evropanů	411
9.13.10 Multikulturní výchova a evropské kulturní oblasti	412
9.14 Religiozní homogenita států (státy nábožensky celistvé či nestejnorodé), sekularismus a státní náboženství	412
9.14.1 Náboženská literatura	413
9.14.2 Tři miliardy křesťanů a muslimů tvoří polovinu lidské populace	414
9.14.3 Každoročně se 2 miliony muslimů a každých 12 let přes 30 milionů hinduistů dají do pohybu	415
9.14.3.1 Existuje 104 „křesťanských“ a 50 „islámských“ států	415
9.14.3.2 Klasifikace islámské civilizace podle vztahu státu k islámu (dle ústavně definované role náboženství)	416
9.14.4 Propast mezi západním sekulárním světem („civil religion“) a světem tradičních náboženství, zvláště kulturou islámu	417
9.14.5 Pluralizace náboženství v informační společnosti	417
9.14.6 Vznik nových sekt a náboženských směrů na Západě	418
9.14.7 Klíčovým problémem katolické církve nebude sekularizace a ateismus, ale schopnost se modernizovat	419
9.14.8 Vztahy katolické církve k okolní realitě	419